

Vad är en rättighet?

Grundlagsskyddade – andra.

Moraliska – politiska.

Naturliga – konstruerade.

Demokratiska rättigheter – Yttrandefrihet, tryckfrihet, rösträtt, mötesrätt, nomineringsrätt.

Sociala rättigheter – Rätt till sjukvård, rätt till bostad, rätt till asyl, rätt till arbete och försörjning.

Rättigheter vi ska prata om – Rätt till privatliv, rätt till skydd från brott, upphovsrätt (ideell och ekonomisk), patenträtt, annan immaterialrätt.

Rätt till internet?

Vad är internet?

Ett distribuerat kommunikationssystem. Att det är distribuerat innebär att det varken är centraliserat eller – i klassisk mening – decentraliserat. I ett distribuerat system har i princip alla lika mycket makt över infrastrukturen. Vem som helst kan starta en hemsida. Vem som helst kan skaffa en mailadress. Och då maila vem som helst. Internet byggs upp av servrar som kommunicerar med varandra.

Man kan också, lite grovt, dela upp internet i två delar, en privat del och en publik del. Den publika delen är information som alla med en internetuppkoppling kan nå, som hemsidor, bloggar och öppna diskussionsforum. Den privata delen är dels kommunikation mellan personer, som mail, fildelning och chattande. Men också stängda forum som kräver konton. Någonstans däremellan finns sidor som facebook som hemlighåller en hel del information för ickemedlemmar, men där det är rätt lätt att bli medlem, och där många är medlemmar.

>>RITA BILD<<

Hinder för fritt internet:

Men det finns tre olika problem som gör att internet inte är helt och hållet distribuerat från ett maktperspektiv. Det är den ekonomiska aspekten, att köpa och hantera servrar och nät. Det är stater och lagar. Och det är centraliserande och censurerande tjänster.

1. Det här med den distribuerade makten är väldigt bra i teorin. Men det är ju knappast så att varje person har en server. Man kan säga att det finns tre klasser på internet.

Internets överklass är programmeringskunniga. De har servrar hemma, och har en bra och tillåtande internetleverantör. De gör sin hemsida och sin mailservar på en server i källaren som de konfigurerat själva. Troligtvis är de krypterade också. De äger själva sin information och bestämmer över den. De har inte så mycket gränser för vad de kan göra på internet.

Mellanklassen köper sin serverplats från ett webshotell eller har sin hemsida på ett bloggshotell. De måste följa företagets regler, vilket gör att de knappast kan uttrycka så kontroversiella åsikter. De måste hålla sig väl inom gränser för lagar om anstiftan till brott, upphovsrätt, varumärkeslagstiftning och hets mot folkgrupp. De har en viss möjlighet att tjäna pengar på exempelvis reklamintäkter.

Underklassen på internet uttrycker sig bara på konton på stora centraliserade tjänster, som facebook, twitter och youtube. De har inget eget utrymme för sina uttryck. De kan knappast hävda något ägande eller kontrollera hur information sprids.

Jag kommer att återkomma till frågan om stora centraliserade tjänster, men jag börjar såhär, för att visa hur internet kanske inte alls är så demokratiskt som vi ofta hävdar att det är.

2. Stater kan utöva viss kontroll över internet. Är det det publika internet de vill kontrollera är det inte så svårt för dem. De kan leta upp vilka de tycker bryter mot lagen och ha både ledtråden och bevis i

klartext framför sig. Gränskontrollanter i vissa länder, som Egypten och Iran, har använt den metoden för att studera inkommande personers historia av politisk aktivism genom att se vilka facebookevenemang de varit på, vad de brukar skriva o.s.v.

Staten kan också, med svårigheter, kontrollera viss privat information. Genom att avlyssna all trafik som går igenom vissa servrar eller vissa kablar kan man vid läsning kolla om informationen är värdefull eller inte. Vad man ska komma ihåg är att den metoden kräver att man avlyssnar **all** trafik som går förbi punkten man avlyssnar. Det är det FRA gör idag.

Ibland outsourcar staten övervakningen till delar av internet, och det är det jag tänkte berätta om nu.

3. Det sista problemet är större och centraliserade tjänster, som facebook, youtube, twitter och liknande. I stora delar av västvärlden har man lagt ut mycket av rättsväsendet – domare, advokat och bödel – på tjänsterna i sig. Tjänsterna förväntas kontrollera alla upphovsrättsbrott, brott mot personuppgiftlagen, brott mot lagen om trakasserier och andra lagar på de som äger tjänsterna. Ett av problemen med detta är att företagen tenderar att tolka lagen så restriktivt som möjligt, så att de är säkra på att aldrig hamna i rättstvister. Det gör att man på en centraliserad tjänst har mycket, mycket mindre rättigheter än man har på resten av nätet. Företagen har ofta andra begränsningar i rättigheter också, som är till för att maximera deras vinst. Exempelvis kräver många av tjänsterna att man helt och hållet ger upp den upphovsrättsliga rättighet man har till all information man lägger upp.

Hur ska man se på upproren i mellanöstern?

Till att börja med kan man diskutera hur stor relevans internet egentligen hade för händelserna i mellanöstern. Många, bland annat den Egyptiska aktivisten Salma Said, har kritiserat synen på att revolutionen var beroende av internet. Hon menar att revolutionen var högst materiell, och inte alls byggde på internet, att det är en bild västerländsk media har skapat. Hon har säkert rätt till stor del.

Men det är svårt att inte se att internet ändå varit rätt värdefullt för de upproriska i mellanöstern. Det har varit ett stöd för att koordinera deltagare (de som haft internet), genom att i förväg kommunicera tid och plats utan att polisen och militären vetat om det. Det är därför intressant att studera vilka motmedel regimerna använt.

Det är framför allt två sätt man försökt förhindra det här. Dels har man försökt övervaka kommunikationen. Det har lett till att fler och fler aktivister lärt sig att kryptera sin information. Dels har man försökt strypa internettillgång. Ibland har man gjort det genom att blockera vissa sidor eller blockera internettillgången för vissa personer. Då har de personerna lärt sig att tunnla sin trafik. >>FÖRKLARA TUNNLANDE<<. I vissa fall, t.ex. Egypten, har man försökt att strypa internet i sin helhet. Där svarade man genom att börja använda modemteknik för att använda internet över telefonnätet.

Varför är en stark immaterialrätt dålig?

Immaterialrätt är samlingsnamnet på lagar som reglerar vilka – oftast ekonomiska rättigheter man har över den information man skapar och delar med sig. Oftast syftar man på upphovsrätten och patentsystemet när man talar om det. FÖRKLARA DESSA.

Varför är detta dåligt? Det finns lite olika skäl. För det första tenderar det att vara rätt **dåligt för samhället**. Vad det i grund och botten handlar om är att äga personers tankar, känslor och idéer. Det är en rätt stor begränsning, när man väl tänker på det. Särskilt med tanke på att i princip all vår intellektuella verksamhet bygger på andras tankar, känslor och idéer. Det är att sätta rätt stora käppar i

hjulen på den teknologiska, vetenskapliga och konstnärliga utvecklingen.

Men det finns också vissa **yttrandefrihetsrelaterade problem** med immaterialrätt. Att kritisera företag och konst är oftast svårt utan att bryta mot immaterialrättsliga lagar. Ett bra exempel på det är när ett italienskt gäng kritiserade McDonalds för deras arbetsförhållanden och löner i kampanjen McJobs, varpå McDonalds svarade med att stämma dem för intrång på deras rättigheter. Många dokumentärfilmare har också haft problem med företag som stämt dem för intrång.

Det finns också ett **privatlivsproblem**, och det handlar om att man när man kontrollerar om människor i sin privata kommunikation begått intrång i upphovsrätten eller inte måste ha en väldigt stor och hungrig kontrollapparat. Man behöver ju faktiskt kontrollera all kommunikation för att hitta upphovsrättsbrottslingar i det privata.

Men **i grund och botten** handlar det ändå om att kultur är så otroligt invävt i vårt sätt att kommunicera med varandra. Vi kommunicerar med bilder, sånger, filmer och annat som idag skyddas av upphovsrättslagstiftningen. Vill vi verkligen sätta en så stor kavel på oss själva? Kan vi ens tänka på hur stor förlust det hade varit i våra relationer med andra om vi alltid respekterade upphovsrätten i vår kommunikation. En av namnen i det nu nedlagda Piratbyrån sa:

”Kulturyttringar är olika sätt att kommunicera. Grundläggande verktyg för de flesta sociala djur, som ett språk helt enkelt. Liksom det talade språket, förvandlas kulturen medans den sprids. Det går inte att skilja spridandet av kultur från själva “skapandeprocessen” eftersom det i princip är samma sak. Liksom språket blir kultur meningslös och dör ut om den inte sprids. Upphovsrättslagar är lagar som utgår från en absurd idé om att kultur skapas ur intet, och detta är faktiskt ett sätt att via staten just försöka stjäla andras arbete.

Att sprida kultur är att skapa kultur.”

Riksdagspartier:

Inga av riksdagspartierna har jobbat särskilt mycket med frågorna, men det är ändå så att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har bäst åsikter i frågorna. Båda partierna står bakom en reformerad upphovsrätt och minskad digital övervakning. Enskilda personer i Vänsterpartiet har också drivit en del patentkritisk politik, men ingen av partierna är uttalat kritiska mot patentsystemet, vad jag vet.

Piratpartiet är starkt kritisk mot all generell digital övervakning. Vi vill reformera upphovsrätten till att helt och hållet tillåta ickekommersiell fildelning, och minska den ekonomiska upphovsrättens längd till fem år. Vi vill också succesivt avskaffa patentsystemet. Under sloganen ”Välfärden börjar vid en gigabit” vill vi se till att kommunen har ansvar för att alla nybyggda bostäder har internettillgång, och att man inom en snar framtid ser till att alla bostäder har internettillgång. Vi vill betrakta internet som en lika självklar infrastruktur som vatten, el, avlopp och vägar.